

XXIX

148

14

1717

11

JOAN. GODOFREDI HARTVNGII
PHIL. ET J. U. D. ITEM PROF. PVBL. EXTRAORD.
IN ACADEMIA VVITTENBERGENSI

SCHEDIASMA JURIDICUM

DE

Eo, quod mutatum

Novella CXV. cap. III. & IV.

CIRCA

EXHEREDATIONEM
PARENTVM PARITER
AC LIBERORVM.

VEL

*Auf was Art und Weise Eltern
und Kinder einander enterben können,
auch wie weit es gültig sey, oder nicht?*

VVITTENBERGÆ

RECUSUM A IO. CHRISTIANO GERDESIO

1731.

(4)

(Vil. 4717)

§. I.

Inter alias difficultates, quibus juris-
prudentia premitur, non minima
est legum mutatio, qua latis novis
legibus, veteres vel ex toto, vel ex
parte, vel aliis vel nullis capitibus
substitutis, tolluntur, ut inde non
pauciores quam quatuor species
mutationum enatæ sint, quæ pro-
priis vocabulis abrogationis, derogationis, subrogatio-
nis, obrogationis designantur, quarum de differentiis
jam alibi dixi. Nam cum quæstio facti sit, quid quan-
tumque legislator veteribus de legibus tollere, quantum-
que relinquere in suo vigore voluerit, usu vero sæpenu-
mero eveniat, ut suam voluntatem legumlatores non sa-
tis declarent, inde dubitationes, ex iis lites & concerta-
tiones oriri solent, quid quantumque ex veteribus legi-
bus per novas mutatum sit. Quam rem uti omni die ex-
periuntur, qui aut in perferenda tradendaque iurispru-
dentia, aut in causis agendis, aut in utroque genere ver-
santur: Sic nemo inficias ire potest, illa, quam dixi, diffi-
cultate vel maxime Romam quoque jurisprudentiam
esse circumvolutam. Cujus rei argumentum perspicuum
ac indubitatum præbet thema præsens, de quo hanc dif-
fertationem conscribendam mihi sumsi. Nempe inter
alias

Thema
Dissert. ex
Nov. 118.
c. 3. & 4.

4 DE EO, QVOD MVTVATVM NOV. CXV. c. III. & IV.

alias novellas Imperatoris Iustiniani constitutiones, quibus jus vetus emendandum suscepit, eminet Novella CXV. capite inprimis III. & IV. quibus non levem juris veteris mutationem contineri, facile quis, qui ea vel per transennam adspexerit, nec veteris juris penitus ignarus fuerit, confitetur. At enim vero ubi accuratiori animi lance omnia ac singula verba Novellæ in capitibus adductis pensantur, ingens dubium exoritur, quantum de jure veteri mutare animus Imperatori fuerit, quibusque adeo limitibus jus novum sit circumscribendum.

Generalia
de sensu d.
Nov. 1.) ex
sententia
Hoppii &
aliorum.

§. II. Sane ex nostri ævi ICtis præstantioribus, quorumque scripta omnium manibus teruntur, IOACH. HOPPIVS in *Commentar. ad Instit. Tit. de exheredat. liber. per totum, & T. de inoff. testam. pr.* dictam Novellam novumque jus tam late interpretatus est, ut omnem differentiam jure veteri tam late ac studiose constitutam, inter suos vel emancipatos præteritos vel exheredatos, inter patrem vel matrem prætereuntem vel exheredantem, sublatam exitimet, novaque exheredationis vel præteritionis forma præscripta rem eo redactam esse, ut quoties in testamento liberi cuiuscunque qualitatis, vel parentes sint præteriti, vel non ex causa aliqua N. 15. c. 3. & 4. approbata, & in ipso testamento expressa, exheredati fuerint, vel legitimam portionem non titulo nullum, quod ad heredis tamen institutionem, non quod ad reliqua capita testamenti: quoties vero causa ab herede scripto probari non possit, vel fratres aut sorores prælata turpi persona præteriti vel sine justa causa exheredati sint, toties testamentum non sit ipso jure nullum, sed querela inofficiosi rescindendum. Quæ sententia quamvis HOPPIVM primum auctorem non habeat, sed jam ab aliis, inprimis CARPZOVIO, STRVVIO, SCHIL-

CIRCA EXHERED. PARENT. PARITER AC LIBEROR. 5

SCHILTERO asserta fuerit, tamen tanto periculiosior videri poterat, quod mox tyronibus jurisprudentiæ, qui amare commentationes Hoppianas, nec sine causa, solent, innotesceret, eorumque animis, antequam differentiarum rationes perciperent, insinuaretur, suaque facilitate ita placeret omnibus, ut ubi in contraria argumenta VINNII aliorumque inciderint, ea aut intelligentes non intelligant, aut nequidem cognoscere ac intelligere cupiant.

§. III. Enimvero VINNIVS in *Questionibus selectis* 2.) Ex sententia Vinnii & aliorum. inter alia, quæ magno judicio, nec minori industria tractavit, *Questione XX. & XXI. Libri II.* (a) longe alia, quam quæ communi sententia recepta esse viderentur, demonstrare annisus est, longeque angustioribus limitibus jus novum, quod adducta *Nov. us. c. 3. & 4.* introductum, coarctavit. Negat enim ac pernegat, novam formam exheredationis præscriptam, differentiamque inter suos & emancipatos præteritos vel exheredatos, patremque inter ac matrem exheredantem vel præterentem sublatam, ac omne testamentum, in quo liberi vel parentes non sint ex justa causa, eaque in testamento expressa, & d. Nov. approbata, exheredati vel præteriti, ipso jure nullum esse. Contra ea asserit, Novellam plane ad liberos suos præteritos, atque adeo ad testamentum, quod ipso iure nullum sit, non pertinere, vocabulaque exheredationis & præteritionis separatim de diversis subjectis, patris vel matris aut adscendentium maternorum, accipienda esse, & in univèrsum Novellam nullum alium effectum, quam rescissionis testamentorum per querelam inofficiosi, tribuere. Quorum rerum hunc effectum esse ait, ut testamentum, in quo suus heres a patre præteritus, etiam post illam

A 3

Novel-

(a) Add. Comment. maior ad Instit. *T. de inoff. testam. pr. n. 1. c. 3.*

6 DE EO, QUOD MUTATVM NOV. CXV. c. III. & IV.

Novellam sit ipso jure nullum, ut matris præteritio etiam post illam Novellam sit loco exheredationis, ut si a patre exhereditatio, vel a matre præteritio non ex justa causa, id est ex causa in dicta Novella approbata, & in testamento expressa, facta sit, perinde ac si cause veritas a scriptis heredibus non probetur, testamentum querela inofficiosi rescindi possit, quod ad institutionem heredis, non quod ad reliqua ejus capita. Neque vero solus VINNIUS est, qui ista dixit vel defendit, sed non ille solum ipse in quæstionibus allegatis plures consentientes, FVLGOSIVM, GOVEANVM, CVIACIVM, DVARENVM, FABRVN, GILKENIVM, FACHINEVM, GVDELINVM, PEREZIVM, (b) adduxit, verum etiam ignotum non est, interpretes juris ab omni tempore ad illam Novellam, de qua agimus, hæsitasse, & quasi ad scopulos delatos alios aliam evadendi viam elegisse.

Transitio
ad tracta-
tionem.

§. IV. Quibus obiter ac veluti ex longinquo perspectis cum satis appareat, nec facile argumentum esse, quod maximorum interpretum ingenia exercuerit, nec temere sub incudem rationis revocari, cum non modo adhuc sub judice lis sit, verum etiam quædam fortassis ab una vel altera parte afferri queant, quibus veritas erui magis ac confirmari possit, animo constitui meo illud, quod excitata *Novella CXV. cap. III. & IV.* mutatum, plenius ac genuinis ex fundamentis investigare, simulque id ex instituto dare operam, ut tota ac diffusa controversia, quæ multis ne quidem satis cognita, nedum recte decisa videtur, facili ac perspicua ratione tractetur, atque adeo pro virili tentare, an una, quod
ajunt,

(b) Ex quibus tamen non omnes in singulis, sed alii in aliis capitibus cum Vinnio consentiunt. Ex nostratibus JCris exactius cum Vinnio consentit MENCCKENIVS in *Tab. ad Pand. T. de inoff. test. p. 107. Tit. de lib. & postb. her. inst. p. 395. seq. T. de iniust. rupt. p. 396. seq. Tit. de bon. poss. contra tab. p. 452. seq.*

ajunt, fidelia duo possint parietes dealbari, ut difficilis
controversia & tota penitusque cognoscatur, & recte
solideque decidatur.

§. V. Quem scopum ut feliciter assequamur, hoc Ordo tra-
ordine procedemus, ut 1.) textum ipsum Novellæ, ceu ctandi in
fundamentum dissertationis afferamus, eumque in suas genere.
partes dividamus: 2.) de ordine disceptandi dispicia-
mus: 3.) disceptationem ipsam instituamus.

§. VI. Quod primo loco ad Caput III. Novellæ Textus
CXV. attinet, illud commode in tres partes dividi Cap. 3.
potest, quarum prima ipsam dispositionem circa libero- Nov. 115.
rum præteritionem vel exheredationem continet, ver- in tres par-
tes divisus.
bis, quæ secundum versionem vulgatam ita se habent:

Aliud quoque capitulum præsentii legi addendum esse perspexi- Pars 1.
mus. Sancimus igitur, non licere penitus patri vel matri,
avo vel avie, proavo vel proavia, suum filium vel filiam, vel
ceteros liberos præterire, aut exheredes in suo facere testa-
mento, nec si per quamlibet donationem, vel legatum, vel
fideicommissum, vel alium quemcunque modum eis dederit le-
gibus debitam portionem: nisi forsitan probabuntur ingrati, &
ipsas nominatim ingratiitudinis causas parentes suo inseruerint
testamento. Pars 2.

Hanc excipit altera pars, quæ circa causas
ingratiitudinis, seu ob quas exheredatio vel præteritio
juste fit, disponit, his verbis: *Sed quia causas, ex quibus*
ingrati liberi debeant judicari, in diversis legibus dispersas &
non aperte declaratas invenimus; quarum aliquæ nec dignæ
nobis ad ingratiitudinem visæ sunt: aliquæ vero, cum essent
dignæ, prætermisæ sunt: ideo necessarium esse perspeximus,
eas nominatim præsentii lege comprehendere: ut præter ipsas
nulli liceat ex alia lege ingratiitudinis causas opponere, nisi quæ
in hujus constitutionis serie continentur. Causas autem justas
ingratiitudinis has esse decernimus. Si quis &c. &c. Pars 3.
Dispo-

dispositionis continet, verbis ultimis: *Sive igitur omnes memoratas ingratitudinis causas, sive certas ex his, sive unquamlibet parentes in testamento suo inseruerint, & scripti heredes nominatam vel nominatas causas, vel unam ex his veram esse monstraverint, testamentum suam habere firmitatem decernimus. Si autem hæc observata non fuerint, nullum exheredatis liberis præjudicium generari: sed quantum ad institutionem heredum pertinet, testamento evacuato, ad parentum hereditatem liberos tanquam ab intestato ex æqua parte pervenire, ne liberi falsis accusationibus condemnentur, vel aliquam circumscriptionem in parentum substantiis patiantur. Si vero contigerit in quibusdam talibus testamentis, quedam legata vel fideicommissa aut libertates, aut tutorum donationes relinquere, vel quælibet alia capitula concessa legibus nominari: ea omnia jubemus adimpleri & dari illis, quibus fuerint derogata, & tanquam in hoc non rescissum obtineat testamentum.*

Textus
Cap. 4. si-
militer in
tres partes
dividitur.

Pars 1.

Pars 2.

Pars 3.

§. VII. Similiter caput IV. quo de parentum præteritione aut exheredatione agitur, in tres partes commode dividi potest, quarum prima circa ipsam quoque parentum præteritionem vel exheredationem disponit, his verbis: *Iustum autem perspeximus & e contrario de liberorum testamentis hæc eadem cum aliqua distinctione disponere. Sancimus itaque, non licere liberis parentes suos præterire, aut quolibet modo a rebus propriis, in quibus habent testandi licentiam, eos omnino alienare: nisi causas, quas enumeravimus, in suis testamentis specialiter nominaverint. Altera pars similiter causarum, ob quas parentes a liberis præteriri vel exheredari possunt, enarrationem continet, verbis: *Has autem esse decernimus. Si parentes ad interitum vite liberos suos tradiderunt, &c. &c. Tertia pars effectum complectitur, ut in capite præcedenti, verbis ultimis: *Si tales igitur causas, vel certas, aut unam ex his liberi suis testamentis inscripserint, & scripti ab eisdem heredes aut***

omne,

CIRCA EXHERED. PARENT. PARITER AC LIBEROR. 9

omnes, aut certas, aut unam ex his probaverint: testamentum in sua firmitate manere præcipimus. Si autem hæc omnia non fuerint observata, nullam vim hujusmodi testamentum, quantum ad institutionem heredum habere sancimus: sed rescisso testamento eis, qui ab intestato ad hereditatem defuncti vocantur, res ejus dari disponimus: legatis videlicet vel fideicommissis, & libertatibus, & tutorum dationibus, seu aliis capitulis, sicut superius dictum est, suam obtinentibus firmitatem. Si quid autem pro legatis, sive fideicommissis & libertatibus, & tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis, in aliis legibus inventum fuerit huic constitutioni contrarium, hoc nullo modo volumus obtinere. Et hæc quidem exheredationis aut præteritionis pene, quantum ad ingratitude causas, contra prædictas personas statuendæ sunt: si quæ autem ex his inter crimina reputantur, eorum auctores etiam alias penas sentiant legibus definitas.

§. VIII. Jam ut retro vestigia legamus, ultima verba capituli IV. quæ de aliis pœnis quam exheredationis vel præteritionis agunt, quamquam tam late patent, ut non solum ad exheredationem vel præteritionem parentum, verum etiam ad liberorum pertineant, atque adeo vim suam retro ad caput quoque III. extendant, nec negari possit, ea ad effectum eorum, quæ de parentum pariter ac liberorum exheredatione vel præteritione constituta sunt, suo modo pertinere: tamen in præsentem parum de illis erimus solliciti. Nam cum illis nihil novi insit, sed quædam tantum dubii cujusdam remotio, quod legenti novellam in propositis capitulis suboriri poterat, an sc. qui ob justam causam exheredatus vel præteritus esset, etiam præter exheredationem vel præteritionem, quæ jam pœnæ loco haberi poterat, pœna deberet affici, quæ legibus in illud delictum, quod exheredationem vel præteritionem me-

De ordine disceptandi, sic ut a) capita non controversa discernantur.

B

tuisset,

tuisset, constituta esset? Tantum abest, ut cum dubii istius remotio clara atque perspicua sit, aliquis de collitione juris veteris cum novo conquerendi, de limitibusque novi juris, maxime cum J. veteri nunquam aliud obtinuerit, disputandi causam nanciscatur, ut potius illa res per se pateat atque clara sit, atque inde etiam non magnas lites inter Doctores excitaverit, quarum in præfens ratio haberi debeat. Idem dicendum de verbis circa finem d. cap. III. quibus Imperator declarat, si quid pro legatis vel fideicommissis, libertatibus, tutorum dationibus, aut quibuslibet aliis capitulis testamentorum, in aliis legibus inventum fuerit novellæ us. cap. 3. & 4. contrarium, id se velle nullo modo obtinere. Nam cum natura juris novi sit, ut vetus, si ei contrarium sit, tollat, non opus erat hæc addere, quæ jam ex illis, quæ præcedentibus Imperator disposuerat, sua natura sequebantur.

§.) Ratio procedendi in capitibus controversis investigetur.

§. IX. Restat ergo, ut ad reliqua oculos animumque intendamus. Et cum quartum quidem caput controversæ Novellæ ad similitudinem capituli tertii scriptum sit, & quod prius de liberis constitutum, id postea ad parentes suo modo applicatum, per se patet, primum de capite tertio & liberis, deinde de capite quarto & parentibus agendum esse. Sed quid primum de liberis agemus? illud, quod ante dixi. Videndum, quid circa exheredationem vel præteritionem eorum mutatum sit. Quæ res omnem statum controversiæ continet, sed in folle, quod ajunt, & verbis obscurioribus, quæ explananda & declaranda sunt. Declarari autem non melius possunt, quam si una quæstio in plures diducatur. Neque sufficere videntur tot quæstiones, quot partes capituli 3. fecimus. Nam pars prima plures controversias continet, quarum singulæ singulas quæstiones

CIRCA EXHERED. PARENT. PARITER AC LIBEROR. II

nes postulant. Loquitur enim de exheredatione, loquitur de præteritione, loquitur de patre, loquitur de matre, aliisque adscendentibus maternis, & in universum, si illa pars prima, uti supra relata est, penitus inspicitur, continet 1.) regulam, verbis: *Sancimus igitur, non licere penitus patri vel matri, avo vel avia, proavo vel proavia, suum filium vel filiam, vel ceteros liberos præterire, aut exheredes in suo facere testamento:* 2.) Ampliationem, verbis sequentibus: *nec si per quamlibet donationem vel legatum, vel fideicommissum, vel alium quemcumque modum eis dederit legibus debitam portionem:* 3.) Limitationem, verbis ultimis: *nisi forsam probabuntur ingrati, & ipsas nominatim ingratitude causas parentes suo inseruerint testamento.* An ergo circa primam partem tres quæstiones faciemus, ut quæramus, quid in regula, quid in ampliatione, quid in limitatione mutatum sit? Enim vero ante omnia Jus Vetus investigabimus, cum non solum sine ejus cognitione ad juris novi intelligentiam perveniri non possit, sed etiam illo cognito fieri possit, ut quo ordine in enodando interpretandoque jure novo procedendum nobis sit, clarius intelligamus. Atque hoc jus *vetus* cum duplicis generis sit, alterum in specie dictum, quod ante Justinianum obtinuit, alterum *recentius*, quod a Justiniano introductum, & respectu illius juris, quod ante Justinianum obtinuit, *novum*, respectu ejus, quod ab eodem Justiniano novissime per Nov. us. introductum, *vetus* appellari potest & solet: Inde primum de jure veteri specialiter dicto, deinde de jure medio dispiciemus.

Jus vetus
duplex:
vetus &
medium.

§. X. Jus *vetus* specialiter dictum rursus vel *Civile* est in specie dictum, vel *Prætorium*. Vtrumque circa exheredationem vel præteritionem liberorum plures inter

De jure veteri specialiter dicto.

liberos distinctiones, atque adeo regulam exheredationis vel præteritionis (c) plus quam unam continet. Primum distingvit inter liberos suos & emancipatos, utrosque vel masculos vel feminas, vel primi vel ulterioris gradus. De liberis suis, iisque masculis & primi gradus, regula est, eos a patre exheredari nominatim (d) posse, præteriri non posse, J. tam Civili, quam Prætorio. pr. i. §. 2. & 3. l. de exhered. lib. Effectus regulæ est, ut si filius suus nominatim exheredatus, testamentum valeat atque subsistat; sin est præteritus aut inter cæteros exheredatus, (e) testamentum fit ipso jure nullum, utrumque J. tam Civili, quam Prætorio. (f) d. pr. l. de exher. lib. i. l. 1. l. 17. l. 30. D. de injust. rupt. irrit. l. 7. l. 30. de lib. & posth.

(c) Differt exhereditio a præteritione non tam commemoratione personæ alicujus, quam expressa ab hereditate exclusione, seu verbo *exheredare*, seu simili facta. Nam & cum filius tanquam ingratus memoratur, & alius mox heres instituitur, v. c. *Quoniam filius meus Cajus ingratus erga me fuit, Sempronium heredem instituo*, præteritio non exhereditatio est: & cum persona inter cæteros exheredatur, v. c. *filius meus Cajus heres esto, reliqui exheredes sunt*, exhereditatio non præteritio est.

(d) Nominatim exhereditatio fit, quando persona exheredanda nominatur, seu nomine proprio, v. c. *Filius meus Cajus exheres esto*: seu appellativo, eoque vel nudo, v. c. *filius meus exheres esto*, si testator non plus quam unum filium habet: vel cum additamento discretivo, v. c. *filius meus natu major exheres esto*. pr. l. de exher. lib. i. l. 2. D. de lib. & posth.

(e) Nominatim factæ exheredationi opponitur exhereditio, que in folle seu inter cæteros fit, formula, quam modo dixi: *Titius filius meus heres esto, reliqui exheredes sunt*, qua omnes reliqui, qui eo gradu inter liberos sunt, ut vel heredes scribendi, vel exheredandi sunt, comprehenduntur.

(f) Id est Prætor exheredito contra jus civile non succurrit, cujus benignum officium alias circa exheredatos vel præteritos liberos quoque maximopere conspicuum est.

CIRCA EXHERED. PARENT. PARITER AC LIBEROR. 13

posib. De feminis suis & primi gradus, (g) vel aliis liberis suis *ulterioris gradus*, cujuscunque sexus, (h) regula est, eos jure Civili præteriri posse, *J. Prætorio non posse*, (i) sed ad minimum inter ceteros exheredandos esse. *d. pr. i. §. 3. l. de exh. lib. l. i. pr. §. 1. de bon. poss. contr. tab. l. f. pr. C. de lib. præ. vel exh. §. 12. l. de her. quæ ab intest.* Effectus regulæ est, ut *J. Civili* testamentum subsistat valeatque, sed præteriti jus accrescendi habeant, quo scriptis heredibus pro certa portione (k) accrescunt, numerumque heredum augent, *J. Prætorio* si prædicti liberi sui inter ceteros exheredati non fuerint, Prætor ipsis contra tabulas testamenti bonorum possessionem largiatur (l) *dd. ll. v. VINN. ad d. pr. l. de exh. lib. n. 2. 3. 4.*

Regula 2.

Regula 3.

B 3

vili

- (g) Id est filius suis.
 (h) Id est nepotibus neptibusve, vel pronepotibus proneptibusve, & sic deinceps, ex filio, non ex filia, ex qua sui nepotes neptesve &c. nasci non possunt, cum liberi ex ea nati ad familiam mariti pertinent.
 (i) Observa, *J. Civili* omnes liberos, cujuscunque sexus vel gradus, præteriri posse, præter filium suum; *J. Prætorio* neminem, qui est in numero liberorum, cujuscunque sexus vel gradus, præteriri posse, modo si posthumus sit, tempore mortis testatoris in utero sit. Nam cum illi, qui non fuit in utero, querela inofficiosi tribuatur in l. 6. de inoff. test. ea vero non competat, si aliud remedium juris, & in primis bonorum possessio contra tabulas, suppetat, inde colligitur, talem posthumum, qui in utero non fuit, præteriri *J. etiam Prætorio* posse.
 (k) Puta suis heredibus in partem virilem, extraneis in partem dimidiam. *VLPIAN. l. 22. §. 17. CAIVS l. 2. t. 3. §. 2. Add. VINNIVS ad pr. l. de exh. lib. n. 3.*
 (l) Diff. *BACHOVIVS ad pr. l. de exh. lib. in f.* sed contra claros textus.
 (m) *Emancipati* opponuntur suis, licet tertii generis liberi dentur, qui sunt in potestate, sed non sui, quia non proximo gradu in potestate sunt, sed alios proximiori gradu præ se habent, v. c. nepotes, quorum parer simul in potestate avi est. Sed horum nulla in præsens ratio habetur, quia successio ad proximum gradum devolvitur, nec liberis legitima debetur, nisi qui proximo gradu, seu natura, seu jure representationis constituti sunt. Vnde hic in universonum supponen-

vili posse, jure Prætorio non posse, sed filios nominatim, filias cæterasque per virilem sexum descendentes personas utriusque sexus, ad minimum inter cæteros exheredandos esse, §. 3. i. pr. l. de exh. lib. l. 6. §. 1. de bon. poss. Effectus regulæ est, ut si filius nominatim, filiæ cæteraque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, vel nominatim, vel inter cæteros exheredatæ non fuerint, Prætor ipsis bonorum possessionem contra tabulas concedat. dd. ll. i. l. 4. D. de bon. poss. contr. tab. Hoc amplius distinguitur inter liberos natos & posthumos, seu inter liberos ante testamentum factum & post illud existentes, qui posteriores posthumi appellantur, & sunt vel naturaliter tales, qui post testamentum, & maxime post mortem patris, nascuntur, vel civiliter, qui vel per adoptionem liberi fiunt, vel naturali liberi sunt, sed post testamentum sui heredes quasi agnascuntur, succedendo in locum eorum, qui tempore testamenti conditi sui heredes fuerunt. §. 2. 4. l. de exher. lib. i. §. 2. l. de hered. quæ ab intest. l. 13. D. de injust. rupt. irrit. Ad liberos natos seu ante testamentum existentes prædictæ regulæ pertinent. De posthumis tam naturaliter, quam civiliter talibus, speciatimque de posthumis suis, primi gradus & masculis, regula est, eos exheredari nominatim posse, inter cæteros exheredari vel præteriri non posse, F. tam Civili quam Prætorio. §. 1. 2. l. de exher. lib. l. 29. §. 12. 13. D. de lib. & posth. l. 13. de injust. rupt. irrit. Effectus regulæ est, ut si posthumus suus masculus & primi gradus, hoc est filius suus posthumus, præteritus, vel nominatim exheredatus fuerit, agnascendo vel quasi rumpat testamentum, totumque

Reg. 4.

nendum, si de liberis secundi vel ulterioris, aut cujuscunque gradus dicatur, eos præteriri non posse, exheredari nominatim vel inter cæteros posse, semper proximum gradum subintelligi, id est, ut liberi, de quibus sermo, nullum alium præ se habeant, qui testatorem proximo gradu contingat, (nec hereditatem vel bonorum possessionem ad se delatam respuat) licet ipsi non primo, sed secundo, vel tertio aut ulteriori gradu constituti sint.

totumque infirmet. *dd. ll. (n)* De *posthumis suis primi* Reg. 5.
gradus feminis regula est: *eas præteriri non posse, exheredari*
inter cæteros posse, modo ipsis aliquid legetur, ne per oblivio-
nem (o) præterita esse videantur, idque non demum Præto-
rio, sed ipso Civili jure. §. 1. l. de exh. lib. VLP. IAN. fragm. t. 22.
 §. 21. Effectus regulæ est, ut si femina posthuma sua &
 primi gradus, hoc est filia sua posthuma præterita, vel
 non inter cæteros relicto legato exheredata fuerit, agna-
 scendo vel quasi ut masculus posthumus suus, rumpat
 testamentum, illudque penitus infirmet (p) *d. §. 1. & 2. l.*
de exh. lib. De posthumis suis ulterioris gradus regula est, *eos* Reg. 6.
præteriri non posse, sed masculos nominatim, feminas inter
cæteros (q) adjecto legato exheredari posse, idque non demum
Prætorio, sed ipso Civili jure. d. §. 1. l. de exh. lib. VLP. IAN.
 t. 22. §. 21. 22. Effectus regulæ est, ut si posthumi sui ulte-
 rioris

(n) Observa differentiam inter natum filium & posthumum præteritum vel non rite exheredatum. Ille testamentum reddit ipso jure nullum, seu ab initio valere impedit; hic rumpit testamentum, quod ab initio valet. Ratio differentiæ est, quia incertum est, an posthumus nasciturus sit.

(o) Quæ oblivio in liberis natis cessat, quoniam hi observantur oculis, vel etiam absentes non ita facile memoria excidunt; at filia, quæ in utero matris est, sepe etiam, quod sit, ignoratur, quæ est *secunda* inter natos liberos & posthumos differentia.

(p) Non jus accrescendi tantum habeat, vel B. P. contra tab. consequatur, ut filia nata præterita, quæ est *tertia* differentia inter liberos natos & posthumos. Ratio differentiæ in favore posthumorum sita est, maxime cum iidem mereri exheredationem vel præteritionem non possint.

(q) Observa differentiam inter nepotes posthumos & neptes posthumas, quod illi nominatim exheredari debent, hæ inter cæteros exheredari possunt, cum tamen nati nepotes cum neptibus natis eodem jure urantur, sic ut indistincte præteriti præteritæve J. Civ. jus accrescendi habeant, J. Præt. B. P. c. t. consequantur. Ratio differentiæ in eo sita esse videtur, quod sciri non possit, nepos an neptis posthuma nascitura sit, qui si indistincte inter cæteros, licet cum legato, exheredarentur, incertum foret, annon pater potius de nepte exheredanda cogitaverit, quam de nepote, familiæ propagatore. Alii ingenue fatentur, se ejus rei rationem solidam ignorare. v. VINN. *ad §. 1. l. de exh. lib. n. 4.*

Reg. 7.

rerioris gradus, id est nepotēs, pronepotes, & sic deinceps per virilem sexum descendentes posthumi præteriti, vel masculi non nominatim, feminae ad minimum inter cæteros cum legato, exheredati vel exheredatae fuerint, agnascendo vel quasi testamentum rumpant, penitusque infirmant. *d. §. 1. 2. I. de exher. lib. De posthumis extraneis regula est, eos §. Civili præteriri posse, §. Prætorio exheredari masculos nominatim, feminas inter cæteros adjecto legato, posse, d. §. 1. 2. i. §. 3. I. de ex. lib.* Effectus regulæ est, ut si posthumi extranei, vel posthumæ extraneæ præteriti præteritæve, vel non sic uti dictum, exheredati exheredataeve fuerint, non rumpant testamentum, sed bonorum possessionem c. t. a Prætoribus consequantur, modo tempore mortis testatoris concepti fuerint, (nec alios proximioris gradus ante se habuerint) v. c. ex filio emancipato prædefuncto, alioqui si post mortem demum testatoris concepti fuerint, (r) non nisi querelam inofficiosi habeant. *l. 3. de bon. poss. l. 6. de inoff. test.* Denique distinguitur inter liberos naturales & adoptivos, quorum de prioribus hæcenus actum, de posterioribus peculiare regulas tradi necesse non est, cum quamdiu durat adoptio, adoptivi liberi naturalibus æquiparentur, atque adeo secundum regulas de illis traditas exheredari vel præteriri possint vel non possint, postquam soluta adoptio, iidem nec Civili, nec Prætorio jure inter liberos connumerentur. *§. 4. I. de exher. lib.* Sed hæc omnia, quæ hæcenus dicta, ad eam exheredationem liberorum, quæ a patre vel ascendente paterno fit, pertinent. Nam cum mater liberos suos heredes non habeat, non magis, qua liberos habet in potestate, item-

De exher.
vel præterit.
liberorum a matre facta.

(r) Supponendi sunt termini habiles, puta quod filius vel nepos emancipatus a patre vel avo rite nec inique exheredatus, extraneusque heres institutus, deinde post obitum patris vel avi, deliberante herede scripto, nepos vel pronepos ex filio vel nepote exheredato conceptus fuit.

itemque adoptare sibi liberos ad eum effectum, ut eos in potestate habeat, non possit, §. 10. l. l. 5. C. de adopt. l. 29. §. 3. D. de inoff. test. non solum illa omnia, quæ dicta, ad eam applicari non possunt, sed etiam præterea observandum, matris præteritionem esse loco exheredationis, atque adeo illam necesse non habere liberos nominatim vel inter cæteros exheredare, sed eos præterire posse, tam Civili, quam Prætorio jure. §. f. l. de exher. lib. Idem dicendum de avo aliisque ad-

vel ab ad-
scendenti-
bus mater-
nis.

§. XI. Sed hæc omnia, quæ hæcenus de jure veteri, & effectu regularum, testamentorumque ac exheredationis vel præteritionis validitate dicta sunt, illam interpretationem ac moderationem patiuntur, ut quamvis testamentum summo strictoque jure subsistat, adeo ut nec etiam rumpatur, nec data a Prætoribus contra tabulas bonorum possessione enervetur, illud idem tamen, si non iusta exheredationis vel præteritionis causa subsit, querela inofficiosi rescindatur, pr. l. de inoff. test. Vnde magna differentia inter *rite* & *juste* seu *nec inique* factam exheredationem intercedit, quorum illud ad formam & existentiam exheredationis, hoc ad subsistentiam ejusdem pertinet. Neque infrequens in jure Civili est, ut aliquid ipso jure valeat, sed ex postfacto officio judicis evertatur. Cujus rei ab illis casibus, quando aliquid ab initio ipso jure nullum est, vel postea ipso jure evertitur, differentia obscura esse non potest, cum si quid ipso jure nullum est, vel ipso jure evertitur, nullitas vel annullatio non æque a privati arbitrio dependeat, (s) ac eo casu, quando quid ipso jure valet, sed sappeditato remedio querelæ, vel alio rescinditur, quippe quo casu liberum illi est, cui remedium rescindendi competit, velit uti

Jus vetus
declaratur.

C

(s) Hæc est una differentia, plures dantur in specie circa querelam nullitatis vel inofficiosi testam. rat. 1.) *prescriptionis*, 2.) *contumacie*, 3.) *legati*, 4.) *transfusionis hereditarie*. BERGER. Ref. Laut. p. 127.

uti illo remedio vel non, hoc effectu, ut ex illa facultate utendi remedio jus tertio non nascatur. Causæ vero exheredationis vel præteritionis justæ quæ essent, J. veteri adeo certum expeditumque non est, totumque negotium & causæ ap- probatio inprimis dependisse ab arbitrio judicis videtur, id est a cognitione & decisione centumvirorum, ad quos causæ testamentariæ & hereditariæ, speciatimque lites circa exheredationes vel præteritiones liberorum vel parentum exortæ pertinebant, ut vel ex *l. 13. D. de inoff. test. & l. 4. C. de lib. præter. colligere est. (t) Neque magis certum est de J. veteri, utrum heres scriptus causam exheredationis vel præteritionis, seu uno verbo causam ingratitude probatam dare, an vero persona exheredata vel præterita se non fuisse ingrati probare debeat, cum prius ex *l. 22. l. 23. l. 30. pr. C. de inoff. test. l. 10. C. de secund. nupt. posterius ex l. 28. C. de inoff. test. l. 14. §. 2. de lib. & posth. inferri posse videatur. Enim vero si quid certi asserendum, unumque ex duobus eligendum, placet sententia CVIACII, quam ad *Nov. 18.* proposuit, heredem scriptum causam ingratitude probare debere, personam exheredatam vel præteritam contra probare, se non fuisse ingrati, atque adeo falsitatem vel nullitatem causæ ingratitude demonstrare posse. Illud interim certum, de J. veteri necesse exprimitur, sed sufficere, si persona exheredata vel præterita generaliter in testamento memoretur ingrata fuisse, quod quidem fieri tam necessarium est, ut si testator exheredatum vel præteritum ingrati non vocaverit, heredi ingrati vocare jus non sit, licet causas ingratitude probatas dare & velit & possit. *d. l. 30. pr. C. de inoff. test.* Denique quod dixi, testamentum, in quo præteritio vel exhereditatio rite sed inique facta, querela inofficiosi rescindi posse, accipiendum 1.) nisi personæ exheredatæ vel præteritæ legatum vel fidei-**

(t) Idem apparet ex VALER. MAX. *l. 7. c. 7. n. 1. 2.* ubi conceptis verbis exempla refert testamentorum apud centumviros rescissorum.

commissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vi-
 vos donatum sit, licet id legitimam portionem non expleat,
 nec fuerit adjectum, ut illa viri boni arbitrato compleatur.
 §. 3. & 6. l. de inoff. test. 2.) Nisi aliud remedium juris compe-
 tat, quo ad hereditatem vel ejus partem perveniri possit:
 unde impubes arrogatus a querela inofficiosi removetur, li-
 cet rite, sed inique exheredatus sit, quia quartam suam ex
 constitutione D. Pii habet, hoc est per conditionem ex lege
 consequi potest. §. 2. l. l. 8. §. 15. D. de inoff. test. Nam qui ne
 rite quidem exheredati sunt, illi multo magis a querela in-
 officiosi excluduntur, quia aut nullitatis querelam habent,
 aut bonorum possessionem contra tabulas petere possunt,
 secundum ea, quæ §. præced. fusius dicta sunt. 3.) Nisi præ-
 scriptione quinquennali sublata fuerit, quæ competiit, in-
 officiosi querela, l. 36. §. 2. C. de inoff. test. 4.) Nisi persona ex-
 heredata vel præterita ultimam voluntatem testatoris ex-
 presse taciteve agnoverit, eoque querelæ inofficiosi tacite
 renunciaverit, l. 12. D. l. 35. §. 1. C. eod. 5.) Nisi eadem persona
 exheredata vel præterita ante motam vel præparatam quere-
 lam decesserit, l. 6. §. f. l. 7. D. de inoff. test. Vbi tamen sublimi-
 tatio atque exceptio observanda in nepote, in quem omiſſa a
 patre querela inofficiosi transmittitur, siquidem pater de li-
 berante herede defunctus est. l. 34. C. eod. Quotiescunque
 vero inofficiosi testamenti querela competit, semper hunc
 effectum habet, ut totum testamentum, tam quod ad institu-
 tionem heredis, quam quod ad reliqua capita, infirmet, resque
 ad successionem ab intestato redigatur. l. 13. l. 28. de inoff. test.

§. XII. Summa ergo J. veteris ad hæc capita redit: Summa ju-
ris veteris.
 1.) Si exhereditatio rite nec inique, id est secundum formam J. vel
 Civilis vel Prætorio præscriptam, & justa ex causa facta est, va-
 let testamentum tam Civili quam Prætorio jure, nec querela
 inofficiosi rescinditur: 2.) Si exhereditatio facta rite quidem, seu
 secundum formam, sed inique, seu non justa ex causa, valet
 quidem testamentum ab initio, sed ex postfacto querela inof-
I.
2.

3. *ficiofi rescinditur: 3.) Si exheredatio non rite facta, sive inique, sive non inique facta sit, testamentum aut ipso jure ab initio nullum est, vel certe ex postfacto ipso jure evertitur, si exheredatio contra formam J. Civili præscriptam facta est, aut subsistit de J. Civili, sed a Prætoribus data contra tabulas bonorum possessione enervatur, si exheredatio contra formam J. Prætorio præscriptam facta est: 4.) Forma exheredationis consistit in eo, quod alii lib. ri nominatim præcise, alii ad minimum inter ceteros exheredandi sunt, & hi quidem vel simpliciter, vel relicto ipsis legato, ne per oblivionem præteriti esse videantur: 5.) Discrimina librorum desumta sunt a.) a sexu, quo alii sunt masculi, alia femina, quibus effectus æquipollet masculi, qui a feminis descendunt: B.) a potestate, qua alii sunt sui heredes, alii emancipati: 7.) a nativitate, qua alii naturales liberi, alii adoptivi, alii nati, alii posthumi sunt: 6.) Si præteritio facta a patre, testamentum est ipso jure nullum, si filius suus heres præteritus: contra subsistit testamentum, sed ipso jure infirmatur per ruptionem, si posthumus suus præteritus, vel a Prætoribus data bonorum possessione contra tabulas enervatur, si emancipati vel alii extranei, nati vel posthumi, præteriti: 7.) Si præteritio a matre facta, æquipollet exheredationi, hoc effectus, ut quos liberos præterierit, eos rite exheredasse intelligatur, consequenterque ipsius testamentum ab initio valeat, sed ex postfacto querela inofficiofi rescindatur, si præteritio inique, id est non ex justa causa exheredationis facta sit: 8.) Vti mater liberos, sic etiam ascendentes materni præterire descendentes ad effectum exheredationis possunt, nisi per adoptionem præter naturales parentes etiam civiles effectus sint: 9.) Testamentum, in quo exheredatio vel præteritio facta, est vel ab initio nullum, quando suus heres primi gradus præteritus, qui talis tempore facti testamenti jam existebat: vel ex postfacto infirmatur, idque vel ipso jure, eoque Civili, quando agnatione vel quasi posthumi sui heredis præteriti rumpitur; vel officio judicis, speciatimque vel Prætoris, quando*

quando ob neglectam formam a se præscriptam dat contra tabulas bonorum possessionem, vel *alterius iudicis*, quando testamentum ob rite sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur. 10.) Causæ justæ exheredationis vel præteritionis in incerto sunt, & potissimum ab arbitrio iudicis dependent, nec debent in testamento specificè exprimi, licet in eo exheredatus vel præteritus generaliter ingratus vocatus esse debeat. 11.) Eædem causæ a scriptis heredibus probari debent, sic ut exheredata vel præterita personæ reprobare causæ nullitatem liceat. 12.) Querela inofficiosi testamenti tunc demum competit, quando alio remedio ad hereditatem vel ejus partem perveniri non potest, nec exheredata vel in institutione præterita personæ legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum, nec querela præscriptione, vel renunciatione, aut morte personæ exheredata vel præterita extincta. 13.) Effectus querelæ inofficiosi est, ut totum testamentum infirmetur.

§. XIII. Neque velim mireris, quare tantopere in jure veteri enodando enucleandoque occupati fuerimus, cum tamen ipsi dixerimus, illud jus vetus specialiter dictum esse, quod aliud quoddam intermedium jus exceperit, quod & ipsum respectu novissimi juris per Novellam introducti, vetus sit & dici possit, atque adeo parum interesse videatur, vetus jus illud cognitum fuerit, an non, cum idem illud per aliud intermedium jus mutatum sit. Nam licet mutatio negari non possit, tamen cum in eo quæstio versetur, quid quantumque mutatum sit, cum de veteri jure per intermedium, tum de intermedio per novissimum, facili negotio intelligitur, sine accurata juris veteris consideratione atque cognitione nec quid de veteri jure per intermedium, nec quid de intermedio per novissimum mutatum sit, accurate definiri posse. Atque inde omnino esse existimo, quod illud ipsum a tam multis parum accurate definitum fuerit, quod ipsis juris veteris tractatio atque cognitio tædiosa nec valde necessaria videretur.

De iure inter
vetus &
Nov. II 5,
jus medio,
ca.) Circa
naturales
filias, ceterasque de-
scendentes
per virilem
sexum per-
sonas utriusque se-
xus.

§. XIV. At enim vero nos vetera cum novis conjungentes jam operam dabimus, ut cognito iure veteri, quid de illo per intermedium mutatum sit, penitus intelligamus. Habet hoc intermedium jus auctorem Justinianum, qui cum in *Cod. l. 4. de lib. præter. vel exhered.* unam vel alteram interliberos differentiam J. veteri introductam sustulit, tum suam J. veteris emendationem in *Instit. §. 5. de exher. lib. repetit.* Nempe cum J. veteri inter liberos masculos & feminas, itemque primi vel ulterioris gradus, distingueretur, hoc effectu, ut soli masculi primi gradus suique heredes J. Civili exheredandi nominatim essent, reliqui omnes præteriri possent, J. vero Prætorio exheredandi quidem etiam essent, sed sic, ut sufficeret, si inter ceteros exheredarentur, & siquidem posthumi vel posthumæ essent, legatum acciperent, secundum ea, quæ §. XI. pluribus dicta sunt: contra ea Justinianus constituit, ut masculorum feminarumque, item liberorum primi ulteriorisque gradus, hoc est filiorum filiarumque, & cæterarum per virilem sexum descendantium personarum utriusque sexus, una conditio unumque jus esset, idque tam in natis, quam in posthumis, tamque in suis quam emancipatis obtineret, ut omnes nominatim exheredarentur. Quæ quidem res non sic interpretanda est, quasi differentia omnis inter filios filiasque, nepotes neptesque, & sic deinceps, vel etiam inter natos & posthumos, itemque inter suos & emancipatos sublata sit, sed ut ea tantum differentia cedere debeat, qua ob sexum vel gradum aut suiitatem liberi quidam nominatim exheredari debebant, alii plane præteriri, vel J. Prætorio inter ceteros exheredari poterant, & posthumi quidem cum, reliqui sine legato. Unde nec existimandum, quasi testamentum, in quo filia nepotesque per virilem sexum descendentes, qui ut dictum, J. Civili præteriri, J. Prætorio inter ceteros exheredari poterant, præteriti vel non nominatim exheredati, indistincte ipso iure nullum effectum sit, sed potius, quod ad effectum non rite factæ exheredationis, ea juris veteris differentia perman-

permanfit, ut alia teftamenta ab initio ipfo jure nulla effent, alia ex poftfacto rumperentur, aut data bonorum poffeffione contra tabulas enervarentur, & tantum filia cæteræque per virilem ſexum deſcendentes perſonæ utriuſque ſexus, nati vel poſthumi, fui vel emancipati, filiis natis vel poſthumis, ſuis vel emancipatis, circa teftamenta parentum ſuorum infirmada, & hereditatem auferendam, ut Imperator in ſupra alleg. §. 5. *I. de exher. lib.* loquitur, ſeu potius adhuc generalius circa effectum nullitatis vel infirmationis teftamentorum a parentibus factorum, exæquarentur. Item dicendum, ſi *rite*, ſed *iniquè* teftamentum factum, circa modum infirmandi tale teftamentum, puta querelam inofficioſi teftamenti, nihil quidquam mutatum eſſe. Sed nec exiſtimandum, deſiſſe præteritionem matris loco exheredationis eſſe, maxime cum in *d. §. 5. I. de exhered. lib.* pariter ac in *l. 4. C. de lib. præet.* Imperator de filiabus nepotibusque ſuis vel emancipatis loquatur, quæ locutio non magis in matrem quadrat, quam ea dici poteſt jus poteſtatis in liberos per illas Juſtiniani leges vel ante accepſiſſe.

§. XV. Et hæcenus quidem de eo jure intermedio, quod circa liberos *in genere*, ſed *directo* circa eorum exheredationem vel præteritionem, & *hoc effectu*, ut liberorum, de quibus agit, conditio melior redderetur, conſtitutum. Præter hoc verò aliud quoddam adhuc jus ab Imper. Juſtiniano in ſpecie circa liberos adoptivos introductum, quo principalis quidem reſpectus ad exheredationem vel præteritionem liberorum non habetur, ſed quod tamen per confequens ad illam quoque pertinet, unde ejus juris in §. 5. *I. d. exher. lib. in f.* mentio remiſſive facta eſt. Nempe cum Imperator illa conſtitutione, quæ ſupra allegata *leg. 4. C. de lib. præet.* continetur, in genere differentiam inter filios filiaſque & cæteras utriuſque ſexus perſonas per virilem ſexum deſcendentes, circa exheredationem vel præteritionem, ſecundum ea quæ dicta, ſuſtuliffet, aliud capitulum juris, quod in ſpecie

β) Circa adoptivas filias aliasque per virilem ſexum quali deſcendentes perſonas utriuſque ſexus.

specie ad liberos *adoptivos* pertinebat, emendandum sibi sum-
 sit, constitutione, quæ in *l. 10. de adopt.* continetur. Nam cum
 olim liberi adoptivi indistincte in eorum, a quibus adopta-
 bantur, potestatem transirent, patrique naturali, quamdiu
 constabat adoptio, loco extraneorum haberentur, adeo ut
 ne quidem a prætore liberorum numero, sed tantum cognata-
 torum censerentur, post solutam vero adoptionem jus na-
 turalium quidem liberorum, sed illud, quod a Prætore
 emancipatis tribuebatur, atque tunc demum reciperent, si
 vivo adhuc patre naturali ab adoptivo patre emanciparen-
 tur, ea re autem fieri posset, ut liberi in adoptionem dati
 utriusque patris, naturalis puta & adoptivi, hereditate ex-
 ciderent, siquidem mortuo patre naturali ab adoptivo eman-
 ciparentur: Inde Justinianus rei indignatione commotus
 differentiam inter adoptionem ab aliquo ascendente pater-
 terno vel materno factam, & eam, quæ ab extraneo facta,
 introduxit, constituitque, ut in prioris generis adoptione
 tantum jus illud obtineret, in posterioris generis adoptione
 liberis adoptivis jus successione & omne aliud, quod in fa-
 milia patris naturalis habuissent, salvum integrumque ma-
 neret. Ex hac vero juris veteris immutatione per conse-
 quens fluit, ut cum J. veteri quisvis pater adoptivus filium
 adoptivum aut heredem instituere in testamento, aut nomi-
 natim exheredare debuerit, ea necessitas ex nova Justiniani
 constitutione, *præd. l. 10. C. de adopt.* comprehensa, tantum
 avo vel proavo, paterno vel materno, qui nepotem vel pro-
 nepotem adoptavit, non autem extraneo patri adoptivo in-
 cumbat. Qua ex re quamvis spectata tota constitutione &
 sine ejus, liberis ab extraneo adoptatis nihil detrimenti ac-
 cidat cum cessante necessitate exheredationis in parentibus
 adoptivis, contra naturalibus parentibus aut scribere eos
 heredes, aut exheredes facere necesse sit: tamen proxime
 habito ad parentes adoptivos respectu, liberorum adopti-
 vorum conditio circa exheredationem vel præteritionem
 eatenus

atenus deterior reddita est, quatenus pater adoptivus, si extraneus est, eos expresse aut heredes aut exheredes scribere nullo obligationis vinculo adstringitur. Cæterum quamvis hæc de liberis adoptivis constitutio separatim ab illo jure, quod directo circa exheredationem vel præteritionem liberorum, secundum ea, quæ §. præ. dicta, locum obtineat, nempe in *l. 10. C. de adopt.* eaque constitutione, qua illud jus primum introductum, ipsaque illa *l. 4. C. de lib. præ.* quæ eam continet, recentior, contra ea §. 5. *l. de exh. lib.* quo illius juris repetitio & confirmatio continetur, antiquior sit: tamen vis illius juris circa exheredationem vel præteritionem liberorum directo constituti ad hanc de adoptivis liberis constitutionem ac emendationem quoque pertinet, hoc sensu & effectu, ut secundum distinctionem subintroductam liberi arrogati vel ab ascendente aliquo adoptati, quamdiu durat arrogatio vel adoptio, sine distinctione sexus vel gradus *nominatim* (a parentibus adoptivis) exheredandi sint, ab extraneo adoptati, itemque tam arrogati quam adoptati post emancipationem, præteriri tam J. Civili quam Prætorio possint.

§. XVI. Sed ut tanto dilucidius constet, quid quantumque de veteri jure per intermedium mutatum sit, tantoque minis dubii de ea re supersit, cum ad jus novissimum pervenerimus: jam adhuc amplius per easdem regulas eundem, quas de J. veteri §. XI. tradidimus. Jure ergo *intermedio* circa liberos suos, eosque masculos & primi gradus, regula est & manet: *eos exheredari a patre nominatim posse, præteriri non posse, J. tam Civili quam Prætorio.* Effectus regulæ idem est, qui J. veteri, ut si filius suus heres nominatim exheredatus est, testamentum valeat, si vero idem præteritus, vel inter cæteros exheredatus sit, testamentum ab initio sit ipso jure nullum, vel aliis liberis suis *ulterioris gradus*, cujuscunque sexus, regula est: *eos æque ac masculos suos primi gradus; nominatim exheredan-*

Vtrumque
jus inter-
medium
declaratur,
æ. per re-
gulas.

Regula 1.

Regula 2.

- redandos esse, nec amplius aut præteriri, aut inter cæteros exheredari posse.* Effectus regulæ est, ut si filia suæ, vel cæteræ per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, sui heredes, & nominatim exheredata fuerint, testamentum valeat, si vero præterita vel inter cæteros exheredata fuerint, testamentum ab initio sit ipso jure nullum, nec amplius personæ præteritæ de J. Civili jus accrescendi habeant. de J. Prætorio bonorum possessionem contra tabulas nanciscantur.
- Regula 3.** *De emancipatis liberis regula est: eos præteriri J. Civili novo, vel inter cæteros exheredari non posse, sed nominatim exheredandos esse, & filios quidem de J. Prætorio, filias cæterasque per virilem sexum descendentes personas utriusque sexus, de J. Civili novo.* Effectus regulæ est, ut si emancipati liberi præteriti, vel non nominatim, sed inter cæteros exheredati fuerint, tam filii quam filia, cæteræque per virilem sexum descendentes personæ utriusque sexus, ad bonorum possessionem contra tabulas a Prætore admittantur, & filii quidem ex edicto Prætoris, filia & reliquæ personæ ex lege civili nova, speciatimque ex constitutione Principis, ut adeo hoc elegans exemplum sit bonorum possessionis ex lege civili tributæ, de cuius generis B. P. in T. D. *Vi ex legibus senatusve consultis bonorum poss. dicitur,* agitur. De posthumis iisque suis, primi gradus & masculis, regula est & manet: eos exheredari nominatim posse, præteriri vel inter cæteros exheredari non posse, J. tam Civili quam Prætorio. Effectus regulæ idem est, qui de J. veteri, ut si posthumus suus heres præteritus vel inter cæteros exheredatus fuerit, agnascendo vel quasi rumpat testamentum, totumque infirmet. De posthumis suis primi gradus feminis, hoc est, de filiabus posthumis suis heredibus regula est: eas præteriri non posse, nec inter cæteros exheredari posse, licet legata acceperint, sed pariter ac masculos seu filios, nominatim exheredandas esse. Effectus regulæ est, ut si filia posthuma sua heres præterita, vel inter cæteros, licet cum legato, exheredata fuerit, ea agnascendo vel quasi, æque ac filius posthumus suus heres præteritus vel

vel inter ceteros exheredatus, rumpat testamentum, totumque infirmet. De posthumis suis ulterioris gradus regula Reg. 6.

est: eos præteriri non posse, nec inter ceteros, sive masculi sint, sive femina, licet hæc legata acceperint, exheredari posse, sed tam masculos, quam feminas nominatim exheredandos esse. Effectus regulæ est, ut si posthumi nepotes, vel posthumæ neptes, & sic deinceps per virilem sexum descendentes, sui suæve heredes præteriti præteritæve, vel non nominatim, sed inter ceteros exheredati exheredatæve fuerint, agnascendo vel quasi rumpant testamentum, licet neptes vel proneptes, & sic deinceps, legata acceperint. De posthumis extraneis regula Reg. 7.

est: eos J. Civili novo præteriri non posse, nec postumos feminei sexus inter ceteros exheredari, nequidem cum legato, posse, sed omnes, tam masculini, quam feminini sexus, nominatim exheredandos esse. Effectus regulæ est, ut si posthumi vel posthumæ extraneæ, v. c. nepos vel neptis ex filio emancipato conceptus vel concepta, præteriti vel non nominatim exheredati fuerint, iis sine discrimine sexus bonorum possessio contra tabulas a Prætoribus concedatur, & masculis quidem de J. Prætorio, feminis de J. Civili novo, eadem ratione, qua filiabus neptibusve emancipatis, de quibus Reg. 8. actum. Hisce Reg. 8.

regulis accedit alia peculiaris de liberis adoptivis: eos, si arrogati, vel adoptati ab aliquo ex ascendentibus paternis vel maternis fuerint, a parentibus adoptivis, quamdiu durat arrogatio vel adoptio, præteriri non posse, exheredari posse ut liberos naturales, secundum regulas de illis traditas: sive ab extraneo adoptati sint, a parentibus adoptivis præteriri posse, a naturalibus parentibus non posse, sed exheredandos, & quidem nominatim, esse, sive duret adoptio, sive soluta sit. Effectus regulæ est, ut si liberi arrogati, vel ab aliquo ex ascendentibus adoptati, præteriti, vel non nominatim exheredati ab adoptivis parentibus fuerint, testamentum sit ab initio ipso jure nullum: sive iidem ab extraneo adoptati, & a naturalibus parentibus præteriti vel non nominatim exheredati fuerint, testamentum vel ipso jure nullum

lum sit, si liberi in potestate parentum naturalium post adoptionem permanserint, vel data a pratore bonorum possessione contra tabulas infirmetur, si post adoptionem a parentibus naturalibus emancipati fuerint. *a. §. 5. & 3. l. de exher. lib. pr. & §. 2. l. de adopt. l. 10. C. de adopt.*

β.) Per temperamentum de infirmatione testamenti per querelam inofficiosi.

§. XVII. Sed & hoc amplius specialiter videndum, quomodo temperamentum supra §. XII. de J. veteri traditum, se post novum jus, quod hactenus intermedium diximus, a Justiniano introductum, habeat, & quæ inde summa capita ex tota doctrina juris istius intermedii hactenus investigati resulent. It cum jam ex iis, quæ dicta, intellexerimus, non omne testamentum, in quo prateritio vel exhereditatio contra formam J. intermedio introductam facta, ipso jure esse nullum, sed aliquod perinde ac J. veteri rumpi, aliquod data contra tabulas bonorum possessione infirmari, facili negotio id inde amplius colligitur, si J. intermedio testamentum, in quo prateritio vel exhereditatio *rite*, seu secundum formam facta, valere, exhereditatioque recte facta dicatur, idem illud testamentum, si exhereditatio *inique*, seu ex causa non justa, facta sit, querela inofficiosi posse infirmari. Quod tanto magis verum est, quanto minus dici potest, Justinianum quidquam circa *τὸ inique*, seu circa causas, ex quibus justa & in perpetuum valitura exhereditatio procedit, cum in allegata supra *l. 4. C. de lib. prær.* tum in *§. 5. l. de ex. lib. quidquam mutasse, vel mutare propositum habuisse.*

Summa juris intermedii.
Cap. I.

- §. XVIII. Ex quibus omnibus hæc in universum summa capita juris *intermedii* proveniunt: 1.) Si exhereditatio *rite*, id est secundum formam emendatam, id est partim auctam, partim confirmatam, *nec inique*, id est ex justa causa facta, valet testamentum, nec querela inofficiosi rescinditur: 2.) Si exhereditatio facta *rite* quidem, id est secundum formam emendatam, sed *inique*, seu non justa ex causa, valet quidem testamentum ab initio, sed ex postfacto querela inofficiosi rescinditur: 3.) Si exhereditatio non *rite*, seu contra

tra formam emendatam, sive qua aucta ea est, sive qua confirmata, facta, sive *iniquè* facta sit, sive *non iniquè*, testamentum aut *ab initio ipso jure nullum est*, vel certe ex postfacto ipso jure evertitur, si exheredatio contra formam J. Civili veteri præscriptam, novoque J. Civili vel auctam vel confirmatam, facta est: aut *subsistit de J. Civili, sed a Præatore data contra tabulas bonorum possessione infirmatur*, si exheredatio contra formam J. Prætorio præscriptam, & J. Civili novo auctam vel confirmatam, facta: 4.) *Forma exheredationis consistit in eo, quod omnes liberi, cujuscunque sexus vel gradus sint, nominatim sint exheredandi, quod quatenus J. veteri Civili vel Prætorio fieri non debebat, eatenus forma vetus aucta, quatenus fieri debebat, eatenus forma vetus confirmata est: 5.)* Differentia inter liberos intercedit *α.) r. potestatis*, qua alii sunt *sui heredes*, alii *emancipati*: *β.) r. naturalitatis*, qua alii sunt *naturales*, alii *adoptivi*, & hi vel *arrogati*, vel *adoptati* in specie, & hi rursus vel *ab ascendente* aliquo, vel *ab extraneo* adoptati: alii *nati* vel *liberi simpliciter*, alii *posthumi*: non *r. sexus* vel *gradus*: 6.) Si *præteritio* facta *a patre*, vel *ascendente* paterno, testamentum est *ipso jure nullum*, si filius vel filia, aut nepos neptisve, & sic deinceps, suus heres præteritus fuit: Contra *subsistit* testamentum, sed *ipso jure per rptionem infirmatur*, si posthumus vel posthuma filius filiave, vel nepos neptisve, & sic deinceps, præteritus: vel *a Præatore data bonorum possessione contra tabulas enervatur*, si liberi emancipati vel alii extranei, nati vel posthumi, præteriti: vel *nec ipso jure, nec officio judicis infirmatur*, si liberi ab extraneo adoptati a patre adoptivo præteriti sunt: 7.) *Præteritio* facta *a matre* æquipollet exheredationi, hoc effectu, ut si præterierit liberos cujuscunque sexus vel gradus, eos *rite* exheredasse intelligatur, testamentumque valeat, nec infirmetur, nisi querela inofficiosa, si *iniquè*, seu non ex justa causa exheredationis facta sit: 8.) Uti mater liberos, sic etiam ascendentes materni nepotes vel alios descendentes præterire ad effectum exhereda-

4.

5.

6.

7.

8.

9. redationis possunt, nisi per adoptionem civiles quoque parentes effecti sunt: 9.) Testamentum, in quo exhereditatio vel præteritio facta, est vel *ab initio nullum*, quando suus vel sua heres, seu primi, seu ulterioris gradus, præteritus, qui talis jam tempore facti testamenti existerat: vel *ex postfacto infirmatur*, idque vel *ipso jure Civili*, quando agnatione vel quasi posthumi vel posthumæ, sui suæve heredis, cujuscunque gradus, præteriti præteritæve, rumpitur; vel *officio judicis*, (speciatimque vel *Prætoris*, quando ob neglectam formam exheredationis a se præscriptam dat contra tabulas bonorum possessionem; vel *alterius judicis*, quando testamentum ob rite quidem, sed inique factam exheredationem querela inofficiosi rescinditur: 10.) Causæ justæ exheredationis vel præteritionis in incerto sunt, ut J. veteri fuerunt, nec etiam illud mutatum, ut exhereditatum vel præteritum generaliter ingratum vocasse sufficiat, sine certæ ingratitudinis speciei expressione: 11.) Eadem causæ eadem ratione, qua J. veteri, a scriptis heredibus probari debent, sic ut exheredata vel præterita persona contra probare causæ falsitatem possit: 12.) Querela inofficiosi testamenti non aliter quam uti J. veteri, competit, quando sc. alio remedio ad hereditatem vel ejus partem venire non potest, nec exheredata vel in institutione præteritæ personæ legatum vel fideicommissum relictum, aut aliquid mortis causa vel inter vivos donatum, nec querela præscriptione, vel renunciatione, aut morte personæ exheredata vel præteritæ extincta: 13.) Effectus querelæ inofficiosi idem est, qui J. veteri fuit, ut totum testamentum, tam quod ad heredis institutionem, quam quod ad legata, fideicommissa vel alia capita, infirmetur.

(0)

(0)

Wittenberg, Diss., 1717

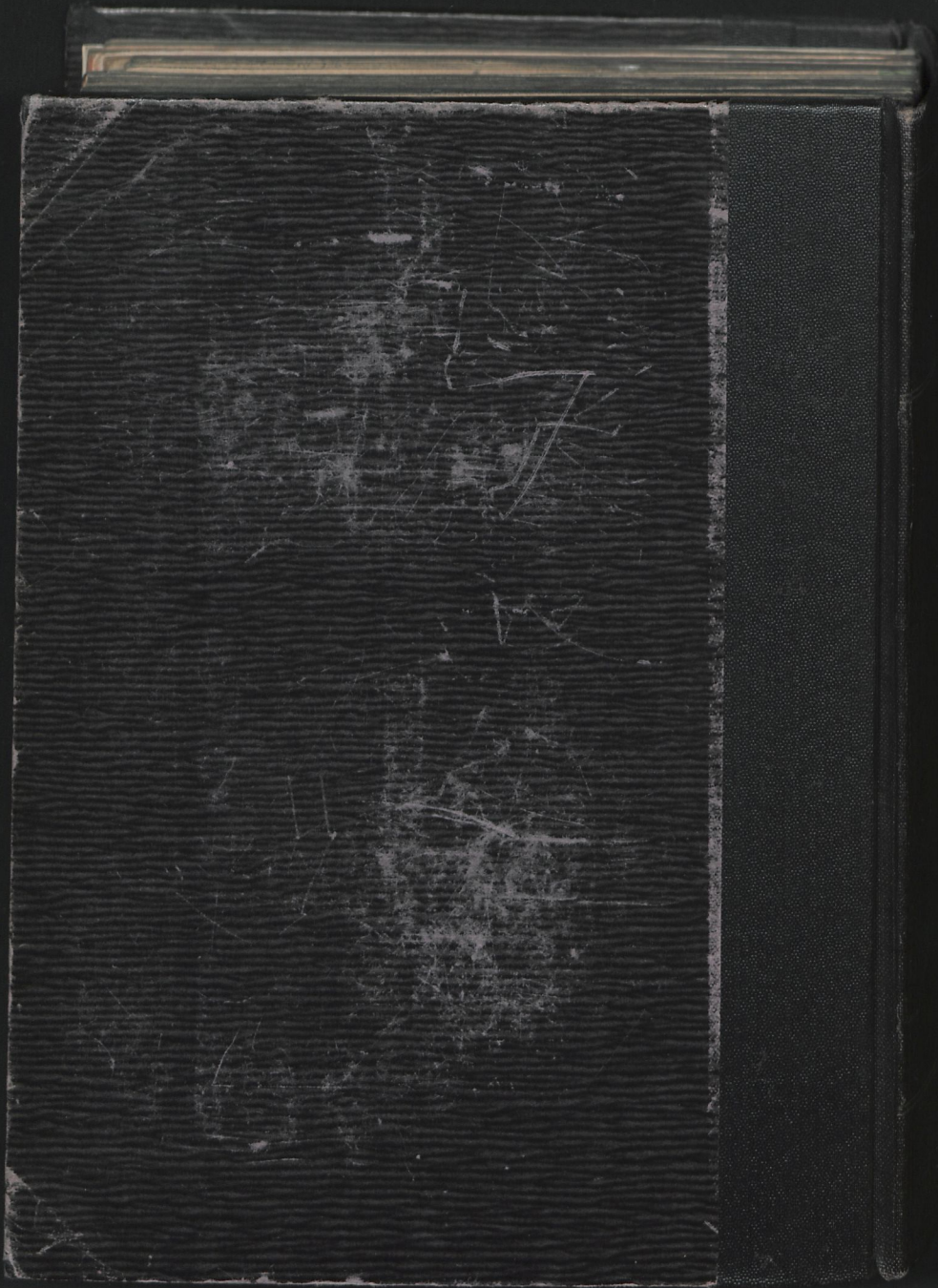
ULB Halle
005 841 755

3

W 17

XXIX
148
14
1717 11

JOAN. GODOFREDI HARTVNGII
PHIL. ET J. U. D. ITEM PROF. PVBL. EXTRAORD.
IN ACADEMIA VVITTENBERGENSI

SCHEDIASMA JURIDICUM

DE

Eo, quod mutatum

Novella CXV. cap. III. & IV.

CIRCA

EXHEREDATIONEM
PARENTVM PARITER
AC LIBERORVM.

VEL

*Auf was Art und Weise Eltern
und Kinder einander enterben können,
auch wie weit es gültig sey, oder nicht?*

VVITTENBERGÆ
RECUSUM A IO. CHRISTIANO GERDESIO

1731.

(4)

(V. 1717)